

МИЛОШ ТИМОТИЈЕВИЋ

ОСНИВАЊЕ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ

Милош Тимотијевић
УУ 32000 Чачак
Народни музеј

UDK 069 (091) (497.11)

Музеј је установа која се бави прикупљањем, стручном обрадом, чувањем и презентацијом предмета који су од посебне уметничке, културне и научне вредности.¹ Управо ти материјални остаци представљају незаобилазне доказе који говоре о човеку као културном бићу и друштвеној заједници у којој је живео и стварао. Уз то, само постојање друштвене заједнице и, што је најважније, њен опстанак у будућности, условљен је потребом да сви њени чланови имају заједничку прошлост или, боље речено, знања о тој прошлости,² која припада човековом свету, мада је материјално непостојећа, живи једино у људској свести.³ Самом том чињеницом музеј као чувар материјалних трагова прошлости, који представљају мост између два времена, добија потврду о свом значају, јер губитак доказа о својој култури и традицији неминовно води осиромашењу, а на дуже стазе – пот-

1. Борђе Митровић, „Иновације музејских поставки”, Зборник историјских музеја Србије”, 28. Београд, 1994, стр. 284.

2. Цветан Тодоров, „Ми и други”, Београд, 1994, стр. 222.

3. Андреј Митровић, „Расправљања са Клио”, Сарајево, 1991, стр. 10.

пуном нестанку сопственог света са свим својим облицима, садржајима, појавама и вредностима.

Тешко је, ако не и потпуно немогуће, са сигурношћу утврдити када се први пут родила идеја да у Чачку буде оформљен музеј.

Институција те врсте добијала је облик какав данас познајемо у земљама Западне Европе почетком XIX века.⁴ То је доба када се Србија поново стварала у државном виду и када су конкретни задаци ослобођења и одбране националне територије остављали мало времена, енергије и материјалних средстава за изградњу свих оних културно-просветних установа неопходних да би једна држава, заиста, то и била у свом потпуном облику, који укључује и систематску бригу о прошлости. Ако су и осниване институције такве врсте оне су проживљавале своје прапочетке четрдесетих година XIX века и биле су углавном везане за Београд, док је на њихово стварање у осталим деловима Србије требало сачекати.⁵ Међутим, то не значи да се о овом проблему нико није бринуо.

Захваљујући ризницама манастира из околине Чачка, сачувани су многи предмети од изузетне вредности за културни идентитет овога краја.⁶ Ипак, због своје затворености за ширу јавност, што је потпуно разумљиво ако се узме у обзир несиругност као трајни пратилац ових простора, и усресређеност на предмете и збирке који су уско везани за цркву, ризнице су биле и остале приступачне малом броју људи. Нешто је другачија била слика приватног живота црквених лица, која су, као прилично образоване личности свога доба, посвећивала пажњу и световним културним вредностима, о чему постоје писани подаци,⁷ као и један сачувани портрет из тога времена као доказ културних потреба тих људи и њихових склоности ка поседовању и чувању уметничких предмета.⁸

Никако не треба заборавити ни све оне предмете који су се налазили у скоро свакој кући и који су имали значај и важност за сваку породицу понаособ тиме што су припадали неком знаменитом претку, који су завештавани будућим генерацијама као сведочанство о духовном страдању, јунаштву и слави. Тај начин борбе против заборава, односно чувања и неговања традиције имали су јако упориште на селу. Али, услед снажне индустријализације у XX веку, дошло је до великих премештања становништва у градове, које је у новим животним условима, конкретно великим насељима

4. Желимир Кошчевић, „Музеј у прошлости и садашњости”, „Музеологија”, 21, Загреб, 1977, стр. 50.

5. Б. Дробњаковић, „Од минеролошке збирке у конаку кнеза Милоша у Крагујевцу до савремених музеја у Београду”, Музеји, 2, Београд, 1949, стр. 41.

6. Погледати каталоге Делфине Рајић, „Ризнице овчарско-кабларских манастира”, Чачак, 1990. и „Црква Св. Николе у Жељевици”, Чачак, 1994.

7. Радивоје Бојовић, „Портрет свештеника са црвеним појасом Димитрија Петровића”, Зборник радова Народног музеја (у даљем тексту: ЗРNM), XXV, Чачак, 1995, стр. 134.

8. Сталан поставка Народног музеја у Чачку, Р. бр. 1105/1975

ма спаваоцицама, заборавило, потиснуло или искривило своје наслеђе. Тиме су спласнули интересовање и свест о значају материјалних трагова своје културе.

Ту је и рад појединаца, заљубљених у прошлост и старине, који су за себе лично скупљали најразличитије збирке предмета, али, у исто време, нису заборављали ни опште добро. Један од таквих људи, о чијем раду постоје подаци, био је и Димитрије Мита Петровић. Он је за време свог службовања у Чачку 1874. године дошао на идеју да отпочне сакупљање старина.⁹ Како сам каже, „забезекнут“ чињеницом да пиљари замотавају својим муштеријама сир у папире који нису ништа друго него документа из чачанског Начелства, одлучио је да нешто предузме.¹⁰ У Начелству чекало га је још веће изненађење: хладно му је саопштено да таквих старих докумената има на „хиљаде“ и да се њима редовно потпаљују и ложе пећи.¹¹ Петровић се није зауставио само на сакупљању старих докумената, већ је показивао интересовање и за предмете, што је пренео и на своју породицу. Захваљујући тој околности, музеј у Чачку данас поседује један јатаган и једну кубуру, које је пронашла и откупила његова кћи Надежда Петровић.¹²

Свакако треба поменути и професора чачанске Гимназије Симу Тројановића, који је вршио ископавања у селима чачанског краја. Резултате тих својих истраживања публиковао је у стручним часописима свога времена.¹³ У самој Гимназији постојала је збирка минерала која је служила као наставно средство у раду са ђацима.¹⁴ Веома је занимљиво да је у то време у Чачку као професор службовао и Никола Зега.¹⁵ Он је један од оних људи који су заслужни за утемељивање музеја у Србији.¹⁶ Наиме, по свом доласку у Београд 1901. године био је најпре илустратор, затим управник, а касније и директор Етнографског музеја.¹⁷

Овакви и слични покушаји, мада бескрајно корисни и значајни у једној средини коју карактерише немарност, неразумевање и незнање, ипак неминовно остају без већег значаја и домета.

За бригу о прошлости требало је основати музеј. Стабилизација на спољнополитичком плану, виши ниво образованости и приближавање

9. Димитрије М. Петровић, „Ратне белешке 1876, 1877 и 1878. године“, Чачак, 1996, стр. 233.

10. Исто.

11. Исто.

12. Инвентарски бројеви, И 2005 и И 2022.

13. Радивоје Бојовић, „Прилог етнолошкој библиографији чачанског краја“, Зборник радова Народног музеја, XIV, Чачак, 1983, стр. 410.

14. Споменшца чачанске реалне гимназије 1837–1937“, Чачак, 1938, стр. 154, и стр. 184.

15. Делфина Рајић, „Сликарска делатност Николе Зега у Чачку од 1890. година, до 1899. године“, Зборник радова Народног музеја, XX, Чачак, 1991, стр. 188.

16. Дарови Војном музеју, Београд, 1990, стр. 18.

17. Као напомена 11.

Европи крајем XIX века остављали су више простора за такав подухват. Тако је у Чачку 1896. године организована забава и концерт „Друштва музеја српске земље“, која је имала за циљ да добровољним прилозима помогне оснивање истоименог музеја у Београду.¹⁸ Постојао је одбор и за Чачак, али да ли је он имао у свом деловању, поред активности за отварање Музеја српске земље у Београду, и неке акције за подизање сличне институције у Чачку, за сада није познато, али ово је први, за који се тренутно зна, институционални покушај да се чачанска средина ангажује за акцију отварања неког музеја.¹⁹ Оно што је данас потпуно извесно и сигурно, музеј није оформљен. Да ли је било неких иницијатива да се отвори и након 1896. године, тешко је утврдити услед мањкања извора.²⁰

Захваљујући сачуваној штампи, која је објављивана у Чачку између два светска рата,²¹ остала су сведочанства о поновном рађању идеје за отварање музеја. Нередовност и краткоћа излагања, као две основне карактеристике чачанских листова, представљају отежавајући фактор у истраживању, али, и поред тога, остало је довољно података који говоре о културној клими тога доба и активности људи који су се највише ангажовали око поменутог подухвата. Као покретач тих планова именују се Симиша Пауновић и људи који су уређивали и писали за „Чачански глас“.²² Са већ неколико објављених књижевних радова, новинар „Политике“ Симиша Пауновић, иначе рођени Чачанин, испољио је велику енергију пишући чланке у „Чачанском гласу“ и износећи значај и потребу отварања музеја. Он је имао јак осећај за прошлост, о чему сведоче и његова књижевна дела.²³ Ваља напоменути да је своје најпознатије књижевно остварење – роман „Србија које нема“, чија је радња смештена у Чачак, написао у избеглиштву путујући од Истанбула до Кејптауна.²⁴

У пролеће 1933. године, тачније у априлу, објављено је неколико наслова у чачанској штампи, који су пропагирани замисао за отварање музеја. Занимање за прошлост текло је из два смера. Први је долазио са стране, од научних радника, који су откривали појединости везане за историју ча-

18. Б. Дробњаковић, „Од минераложке збирке у конаку кнеза Милоша у Крагујевцу до савремених музеја у Београду“, „Музеји“, 2, Београд, 1949, стр. 47.

19. „Тако је почело“, „Чачански глас“, 1. септембар 1972. година. Чланак је написан на основу позивнице за поменуто забаву, у власништву Народног музеја у Чачку, инв. бр. И 1999.

20. Пет вагона докумената, односно само старе хартије за оне који су покренули ту акцију, из Начелства претворена је у нови папир 1945. године. Тиме је искључена могућност да се сазнају многи значајни догађаји из прошлости, па и развој идеје о отварању музеја. Више о уништавању архивске грађе у Чачку видети у Водичу међуопштинског историјског архива, Чачак, 1988, стр. 18.

21. Погледати каталог Биљане Николић, „Штампана реч“, Чачак, 1987.

22. Радован М. Маринковић, „Верни сведоци бурне историје“, „Култура“, лист Заједнице културе, Чачак, април 1976.

23. Милован Миша Урошевић, „Књижевници из чачанског краја“, „Вишевековна историја Чачка и околине“, Београд, 1995, стр. 690.

24. „Јуче у Београду умро Симиша Пауновић“, „Политика“, 10. април 1995.

чанског краја. Тако је 16. априла 1933. у „Чачанском гласу” објављен текст под насловом „Сензационалан налаз г. др. Стојадиновића у бечком царском музеју”. У питању је план аустријског утврђења у Чачку када је овај део Србије био под њиховом окупацијом од 1718. до 1739. године.²⁵ За ово утврђење, чија је слика штампана, тврдило се да је средњовековно, српско. Уз ове смеле и данас сасвим јасно погрешне тврдње, покушало се објаснити како је изгледао и где се тачно налазио Чачак у средњем веку. У априлу те године Овчарско-кабларску клисуру посетило је једно туристичко друштво из Београда. То је послужило као подстицај да се и у Чачку оснује слично удружење, које би, поред осталог, бринуло и о старинама свога краја.²⁶ Други смер, одакле је долазио подстицај за оснивање музеја, долазио је из саме чачанске средине. Археолошка налазишта нису само занимала научнике и људе склоне култури, већ и оне који су тражили конкретне материјалне користи у пади да ће ископати неки вредан предмет. Лист „Чачански покрет” од 30. априла 1933. донео је текст управо о томе, са фотографијом једне кутије на којој је био натпис који упућује на црквену намену тог предмета, за који се, иначе, тврдило да је од сребра. Она је пронађена на Градини,²⁷ а затим је дошла у власништво једног колекционара из Сарајева. Следи осврт о великој штетности развлачења предмета од општег културног значаја и предлог да се у Чачку оснује музеј. Пажњу су привлачила и нешто егзотичнија открића, попут оног Станка Холочека, наставника музике у чачанској Гимназији,²⁸ до кога је дошао у Остри. У питању је био, по њему, скелет неке праисторијске животиње. И овај налаз означен је као сензационалан.²⁹ Раније поменута идеја да у Чачку буде основано „Планинско-туристичко друштво” остварена је 8. августа 1933. године.³⁰ Тога дана одржан је скуп у хотелу „Русија”, на иницијативу Станка Холочека и Ђорђа Миловановића, који је био уредник „Чачанског гласа.”³¹ Поред онога што се види из самог назива, циљ друштва био је и испитивање старина, њихово сакупљање, ископавање и, што је најважније, отварање музеја. Упис чланова вршио би се тек по одобрењу правила од стране власти. Међутим, испоставило се да ни после годину дана правила нису одобрена.³² Разлоге за овакав однос власти треба тражити у политич-

25. Историја српског народа, IV-1, стр. 136-137.

26. „Ускршњи излет у планине”, „Чачански глас” 23. април 1933.

27. Више података о том археолошком налазишту може се наћи у чланку Михаила Милинковића, „Градина на Јелици”, ЗРНМ, XVI, Чачак, 1986, стр. 47-51.

28. Више о службовању Холочека у Чачку видети у: А. Стојковић – Б. Ковачевић, „Чачанска Гимназија 1837-1987”, Чачак, 1987, стр. 252.

29. „Сензационалан налаз код Чачка”, „Чачански глас”, 2. јул 1933.

30. „Чачку се оснива планинско-туристичко друштво”, „Чачански глас” 6. август 1933.

31. Радован М. Маринковић, Милна П. Ђоковић, „Гласоноше времена”, Чачак, 1992, стр. 32-35.

32. „У Чачку се оснива музејско друштво”, „Чачански глас”, 15. децембар 1934.

кој одређености учесника скупа у хотелу „Русија”. То су били људи углавном из редакције „Чачанског гласа”, левичари или јако блиски њима.³³ То је време када руководство КПЈ захтева од свога чланства да се бори против Југославије као државе и да ради на њеном разбијању.³⁴ Подозривост и сумња власти у праве намере оснивања друштва и његов даљи рад закочили су идеју о формирању музеја. То није спречило Симишу Пауновића да у два наврата 1934. године још једном, у својим чланцима, подсети на значај поменутог подухвата. У првом чланку, од 25. марта 1934. под насловом „Са мало воље и труда Чачани могу имати музеј”, говорио је о штети која настаје уништавањем старе архитектуре и археолошких налазишта. У другом чланку, од 29. априла 1934. године под насловом „Организација музеја и његов рад”, дао је конкретне предлоге о томе како основати музеј, како га уредити, које би збирке биле заступљене. Предложио је и зграду у којој би била смештена поставка. Он је сматрао да би таквој установи највише одговарао конак господара Јована Обреновића, као једна од ретких зграда у Чачку из „турског времена”, у којој се, иначе, Музеј данас и налази.

Идеја за успостављање поменуте установе добијала је и у наредним годинама потврду о исправности. Тако је, на захтев председника министарског савета, шеф техничког одељења Градског поглаварства у Чачку Исидор Јањић дао основне податке о историји града и траговима ранијих насеља.³⁵ У извештају се говори и о случајним археолошким налазима, па се помиње и један обрађени камен из доба римске доминације, на коме је натпис у коме се помиње Серапис,³⁶ као и занимљив налаз из села Лознице код Чачка, где су приликом риљања винограда пронађени кутија са златним и сребрним накитом и прстен који је у себи садржао папир са натписом на грчком језику. Данас није познато шта се десило са тим предметима; највероватније је да су поделили судбину толико других и продати неком од колекционара.

Овакви и слични налази полако су стварали културну климу потребну за сазнање о неопходности отварања музеја. Са председником општине Миодрагом Васићем, који је показивао интересовање за културно уздизање своје средине (као што сведочи пример подизања споменика некадашњем председнику општине Весу Милекићу у септембру 1939. године³⁷), дошло је до најозбиљније иницијативе о отварању музеја. Почетком 1940.

33. Као напомена број 25.

34. Још је важнија била директива од стране Коминтерне о потреби дизања оружаног устанка: Бранко Петрановић, „Историја Југославије”, 1, Београд, 1988, стр. 216-217.

35. ИАЧ, К-32, бр. 170.

36. Данас се налази у власништву Народног музеја у Чачку, инвентарски број А1176.

37. ИАЧ, Записници са седница Градског поглаварства Чачак 1938-1944. година, Записник за 18. јул 1939.

године отпочела је акција Градског поглаварства да се конак господара Јована, у коме је била Школска поликлиника, уступи од стране Дринске бановине у чијем власништву је био, за потребе смештаја градског музеја.³⁸ Изгледало је да се идеја о оснивању музеја остварује, јер је Банска управа послала допис 12. септембра 1940. у коме се одобрава коришћење конака, али тек по исељењу Поликлинике, за коју је, иначе, зидана нова зграда.³⁹ До отварања музеја остао је само један корак, али рат, који је уследио 1941. године, прекинуо је извршење тих замисли.

Истина, идеја за отварање музеја је исте године обновљена, али у свим другим околностима и условима.

Војни пораз Краљевине Југославије, њено распарчавање и окупација Србије са војним режимом изазвали су код народа осећање тешке депресије и губитка перспективе. У лому државе најтежу судбину понео је српски народ, који је затиран – физички и духовно.⁴⁰ Војни успеси Немачке пре пораза и разбијања Југославије, а нарочито испољена супериорност немачког оружја у сламању Француске, имали су јак психолошки ефекат на људе из врха војске и политике.⁴¹ Француска је представљала отелотворење Западне цивилизације и њен брзи и релативно лак пораз значио је потврду моћи и снаге Немачке.⁴² У таквој духовној клими влада Милана Недића, (иначе великог поштоваоца Француске, њене војне и политичке доктрине), која је створена под покровитељством Немаца, кренула је у обнову српског националног бића, а то је значило враћање коренима и традицији, занемареној у претходној државној творевини.⁴³ Обнова и усмеравање културног живота биле су важне основе Недићеве владе и њене политике. Широко разграната мрежа државних органа и установа радила је на масовном народном просвећивању у духу националне политике. Тако је, поред осталог, подстицано отварање музеја као установе која би се бавила васпитањем народа „на изворима прошлости”.⁴⁴ Чачак је био један од градова у коме је требало отворити такву институцију. Градско поглаварство примило је допис од Министарства просвете од 19. септембра 1941. у коме се локалне власти обавештавају о тој одлуци.⁴⁵ Наведена су упутства о фи-

38. Целокупну преписку објавио је Радован М. Маринковић у чланку „Верни сведоци бурне историје”, „Култура”, Чачак, април 1976. година. Документи су у власништву Музеја, неинвентарисани.

39. Исто.

40. Бранко Петрановић, „Србија у Другом светском рату 1939–1945. године”, Београд, 1992, стр. 115.

41. Бранко Петрановић, Историја Југославије, 1, Београд, 1988, стр. 336.

42. Изгледало је да је пад Француске коначан и непоправљив; било је незамисливо њено обнављање и поновно појављивање на политичкој сцени, Питер Калвокорси, Гај Винт, „Тотални рат”, Београд, 1986, стр. 115.

43. Бранко Петрановић, „Србија.....”, стр. 220.

44. Исто, стр. 500.

45. ИАЧ, Градско поглаварство Чачак, К-61, Ф-5, бр. 189, докуменат је објавио Зоран Маринковић у чланку „Заштита старина у ратно доба”, „Врело 19”, Београд, 1996, стр. 99.

нансирању и организацији пројекта, као и информација да ће Чачак посетити повереник Министарства просвете за музеје. Али, ни ова иницијатива није имала успеха. Догађаји, који су уследили, распршили су намере Недићеве владе.⁴⁶ Годину дана касније, 15. септембра 1942. године, Градско поглаварство добило је од Министарства унутрашњих послова наређење о чувању старина и културних добара. Прописане су мере заштите и одређене затворске и новчане казне за оне који их прекрше.⁴⁷ Међутим, о отварању музеја више није било речи.

Са завршетком Другог светског рата дошло је до крупних промена у југословенском политичком систему. На власт је дошла КПЈ, која је, од једне релативно малобројне организације, након рата, постала стуб власти.⁴⁸ Огромна самоувереност и самопоуздање које је Комунистичка партија извлачила из чињенице да је победила у рату и учврстила своју позицију у земљи након њега, није могло да не утиче и на одлуке које су се тичале културне политике. Општа централизација захватила је и ову област живота преко комисија за агитацију и пропаганду, које су имале за циљ концентрисање целокупног просветног, културног, па и научног, живота у руке Партије и њених установа.⁴⁹ Наравно, ни музеји нису могли бити изузети из свих ових дешавања. Партија је сматрала да они који желе да утичу на друштвени живот не могу да се одрекну утицаја на његове представе о прошлости.⁵⁰ Сматрало се да су дотадашњи музеји били само народни по називу, а то тек сада треба да постану – школе за масовно васпитање кроз приказ настанка, развоја и борбе комуниста пре и за време рата, која на тај начин мора бити овековечена.⁵¹ Треба рећи да је у историјској свести комунистичког покрета постојао само он сам, издвојен из контекста историјских догађаја; себе је посматрао искључиво у огледалу сопствених идеализованих и митологизованих представа.⁵² Прецизно су одређени задаци свих музеја од стране Министарства за науку и културу обавезујућим законом, а они су предвиђали „правилан класни поглед” на све периоде друштвеног развоја, с тим што је приказ НОБ-а морао да има предност.⁵³

46. Истога дана, 19. септембра, дошло је до смене главкомадујућег немачких снага у Србији Данкелмана због неуспеха у угушивању устанка који се ширио. Заменио га је Франц Беме, човек који је од својих трупа тражио да за целу Србију створи застрашујући пример, који мора погодити целокупно становништво, Јозо Томашевић, „Четници у Другом светском рату”, Загреб, 1979, стр. 99.

47. ИАЧ, Градско поглаварство Чачак, К-61, Ф-7 бр. 450.

48. Бранко Петрановић, „Историја југославије”, 3, Београд, 1988, стр. 29.

49. Исто, стр. 120.

50. Љубодраг Димић, „Од тврдње до знања, „Војно-историјски гласник”, 1-2, Београд, 1996, стр. 203.

51. Нада Андрејевић-Кун, „Задаци музеја у новим друштвеним условима у нашој земљи”, „Музеји”, 1, Београд, 1947, стр. 2.

52. Као напомена број 50, стр. 203.

53. „Народни историјски музеј”, Музеји, 5, Београд, 1950, стр. 18.

Пре него што је званично одлучено да буде отворен музеј у Чачку, сакупљан је материјал, првенствено из периода НОБ-а, од стране чланова Савеза бораца. Предмети су чувани у просторијама Среског комитета КПС за срез трнавски. Нешто касније, иницијатива за отварање музеја у Чачку потекла је од Народног фронта, што су прихватили Градски народни одбор и Савез бораца.⁵⁴ Материјал је сакупљан преко Градског комитета КПЈ, комитета СКОЈ-а и комитета Народне омладине. Сазвана је и конференција, 10. маја 1948. године, на којој је решено да се рестаурира конак господара Јована Обреновића. У октобру те године решено је да музеј буде градски и да има два одељења: археолошко-историјско и одељење НОБ-а. Међутим, услед недостатка средстава, рад на пројекту је задро.⁵⁵ То је време када је читава земља, услед прекида свих односа са Источним блоком, била у великој и дубокој кризи, коју је карактерисала општа оскудица и непрекидна стрепња услед војних претњи СССР-а.⁵⁶ У исто време, административно централистички начин управљања доживљава своју кулминацију 1948. године и почетком 1949. године.⁵⁷ Са стабилизацијом прилика у земљи и успешним одупирањем притисцима са стране, КПЈ полако долази до сазнања о потреби изградње „свога пута”. Таква схватања довела су до лабављења дотадашњег крутог централистичког начина управљања у култури, што се манифестовало у проширењу надлежности народних одбора у сфери културне политике. Дотадашње, углавном регулативне и контролне, функције постале су руководеће. У исто време извршена је и децентрализација у области финансија пребацавањем знатних финансијских средстава из буџета Министарства просвете у буџете среских народних одбора.⁵⁸ Све ове системске промене везане су за 1949. годину, а оне су проширене стварањем савета за културу и пренетим овлашћењима са републике на локалне органе власти.⁵⁹

У нешто измењеним условима обнова иницијативе за отварање музеја дошла је од председника Градског народног одбора Арсенија Ђендића, који је 25. марта 1951. сазвао конференцију, на којој је расправљано о обнављању конака и отварању музеја. Изабран је и грађевински одбор. У лето те године почела је рестаурација конака по замисли архитекте Ивана Здравковића.⁶⁰ Радови, међутим, нису могли да буду завршени до 7. јула, као што је планирано, па ни до 1. октобра, Дана ослобођења Чачка. На седници Одбора за обнову конака, који је одржан у октобру те године, из-

54. Народни музеј Чачак, Регистар за 1953. годину, бр. 321.

55. Исто.

56. В. Петрановић, „Историја Југославије”, 3, Београд, 1988, стр. 222.

57. Љубодраг Димић, „Агитпроп култура”, Београд, 1988, стр. 232.

58. Исто, стр. 240–241.

59. Исто, стр. 251.

60. Народни музеј Чачак, Регистар за 1953. годину, бр. 321.

вршена је анализа рада, који, по општој оцени, нису текли по плану. Затражена је одговорност, посебно за инжењере који су руководили пословима, јер су, по речима Радојка Крунића, посао схватили као почасну службу. Разрешен је дужности стари грађевински одбор и изабран нови.⁶¹ Следеће године радови су, ипак, били готови, тако да је Народни одбор градске општине у Чачку, на својој седници, одржаној 30. августа 1952, донео одлуку да се оснује градски музеј.⁶² Такође је одлучено да у стручни савет градског музеја уђу: Светислав Жорић, професор; Радојко Крунић, службеник из Чачка; Исидор Јањић, инжењер из Чачка; Маргита Радовић, директор Гимназије из Чачка; Дојчило Митровић, публициста из Београда; Вук Петронијевић, председник Среског народног одбора и Драгомир Поповић, професор из Чачка.

Тако је, после више успона и падова у реализацији идеје отварања музеја, она, ипак, и остварена одлуком од 30. августа 1952. Време у коме је институција отворена није дозвољавало велика одступања од приказа прошлости, која је прописана на највишим партијским форумима. Ипак, без обзира на сва идеолошка ограничења, која никако нису била занемарљива,⁶³ остаје неспорна чињеница да је музеј основан и отпочео је да ради. Жеља да се овековечи своја успешна и победоносна борба код чланова КПЈ условила је и потребу да се отвори и установа такве врсте. У исто време демонстрирана је већа организованост у односу на период пред Други светски рат и културне прилике Краљевине Југославије, за које се мора рећи да су биле више скуп индивидуалних иницијатива појединаца, а не колективни напор државе.⁶⁴ Људи, који су се ангажовали у том пројекту, задужили су, својим радом, средину у којој су живели истрајношћу да се поменута идеја оствари, без обзира на побуде које су их водиле у том правцу. Свима њима заједничка је била јако изражена брига о прошлости. Захваљујући свим тим чињеницама, створена је установа која се бринула о споменичком наслеђу чачанског краја и тиме је отпочео систематски рад на том пољу. Стручном и научном раду дата је шанса које никако не би било да музеј није отворен и отпочео деловање које траје и данас.

61. Записник са седнице за обнову конака, докуменат у власништву Народног музеја у Чачку, неинвентарисан.

62. Докуменат о оснивању Музеја налази се у власништву Народног музеја у Чачку, неинвентарисан.

63. Погледати први правилник о раду и организацији Народног музеја у Чачку, власништво Народног музеја у Чачку, неинвентарисан документ.

64. Љубодраг Димић, „Агитпроп култура”, Београд, 1988, стр. 15.

FONDATION DU MUSÉE À TCHATCHAK

Le musée est une institution d'importance exceptionnelle pour tout milieu préoccupé de conservation de son patrimoine spirituel et matériel. Ce n'est que graduellement que l'idée de la nécessité d'une telle institution a mûri. Parmi les citoyens de Tchatchak cette idée naquit vers la fin du XIXe siècle et c'étaient d'abord des particuliers qui collectionnaient de vieux documents et des objets d'art, dont la plupart étaient déjà hors d'usage. Il convient de mentionner surtout Dimitrije-Mita Petrović, sur l'activité de qui il existe des documents écrits. Lorsque, le 12 septembre 1940, le palais de Jovan Obrenovitch fut cédé à la ville, il ne restait plus qu'un pas à faire pour y fonder le Musée. La guerre qui survint peu après interrompit les démarches faites dans ce but. L'occupation de la Serbie par les Allemands empêcha toute aspiration sur le plan culturel. Et cependant, le gouvernement de Milan Neditch, formé sous l'égide des Allemands, essaya de reconstituer l'identité nationale compromise. L'ouverture des musées faisait partie de ces tentatives et la ville de Tchatchak fut choisie parmi celles où l'on envisageait la fondation d'un musée, ce dont témoigne un document du 19 septembre 1941. L'insurrection qui s'étendait et les actions militaires des Allemands pour l'étouffer, suspendirent la réalisation de ces projets. La période qui succéda à la fin de la Seconde guerre mondiale, période de domination de l'idéologie communiste, où la culture était sous un contrôle sévère les comités idéologiques, le mode de fondation du Musée de Tchatchak fut déterminé par ceux-ci. La décision prise le 30 août 1952, tout inspirée par des motifs politiques qu'elle était, n'en permit pas moins à cette institution de s'occuper systématiquement du passé et d'exercer des activités spécialisées qui n'ont pas cessé depuis.

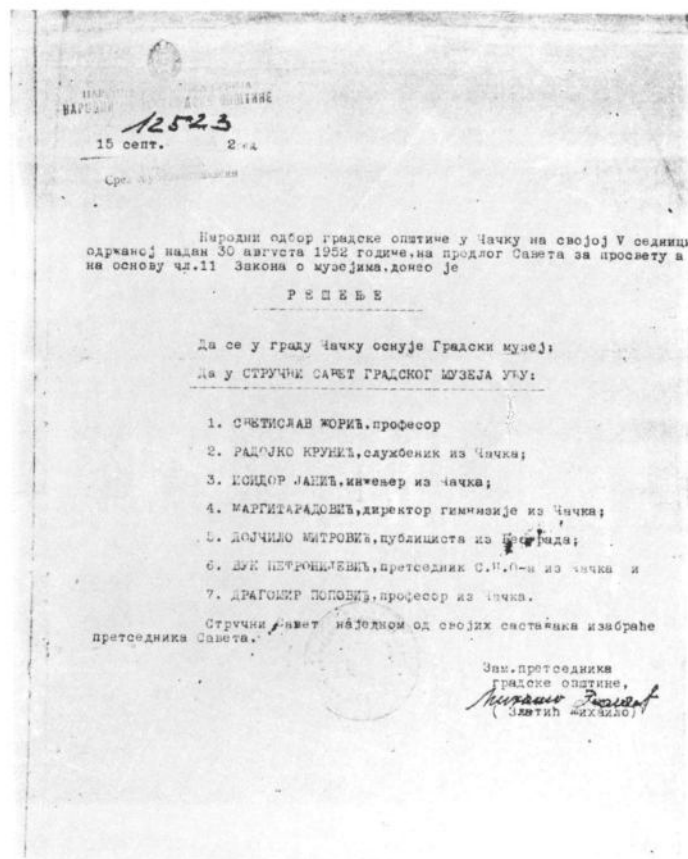
Miloš TIMOTIJEVIĆ

Сл. 1: Конак господара Јована Обреновића као школска поликлиника

Сл. 2: Реставраторски радови на конаку господара Јована Обреновића

Сл. 3: Факсимил документа о оснивању Народног музеја

Сл. 4: Конак господара Јована Обреновића – данас Народни музеј